

САНА ОЛОХ

ХАБЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

**РСФСР КОМПАРТИЯНЫ ЧУРАПЧЫТААБЫ РАЙКОМУН
УОННА НАРОДНАЙ ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААБЫ
СОВЕТТАРЫН ОРГАНА**

1990 снл. Ахсыннь 22 күнэ. Сывата 3 харчы
№ 153 (7070) СУВУОТА

МОСКВА. (ССТА). Ахсыннь 19 күнүгөр сар-сырда ССРС народнай депутаттары төрдүс сьесин учараттаах мун-наа сааһа. Де-путаттар күнүгөр бө-өлөккө саамай бөдөн бопуруостарыттан биер-дэстэри — дойдуга ба-лаһанна уонна үөсүө-бит кризис быһыытын, майгытын туоратын дьа-һалларын туһунан боп-пуруону дьүүллэһини салдаатылар.

Онтон тахсын суола-рын көрдөхүнүгэ депу-таттар экономическай сыһаннаһыларын туп-сарынын улаһыттылар, рынокка киирини, дис-куссияда урут элбэхтэ бэлэтэммитин курдук, дьон ниццаннаһыгар киниг саахтары арыйар, үлэ түмүктэригэр кини-лар интервьютэах буолу-ларын холбоһуа суох ү-дэстэр суол быһыытын ыһаллар. Союз Советтар үлэһэ, сыаналарга уонна социальнай политикада комиссиятын председате-ла Н. Н. Грещенко, чуол-һан, кэлэр сьыл тохсун-кутун ааспака эрэ үлэ-лээх буолуу туһунан Со-йуон ыһыларга этин туран, граждандар үлэһэ быраалтарын институт-ционнай хааччылыгы сийлини тохтоото.

Итин тэҥэ кылгас бөддьөх иһигэр сыананы олохтообунта биер нө-лүм политиканы быһа-рар, сыаналар улары-һыларын учуоттаан ту-ран, дохуоттары илде-сациялаһын бэрээдэги олохтуур, тас экономи-ческай үлэни тупсарыт-тан ыһыллар валют-а суотугар түтүу рыно-гын байытар наадата ба-лытэһэ.

Кремльгэ Сьездэр дыбарнастарын трибуна-тыттан общественнай олох бары эйгэлэригэр уонна, туох ханнык иһи-нэ, производствода бэр-түгэниг кытаанах ба-рээдэги олохтууру мо-дуйуу иһилинэ. Үгүс-тэр саныалларынан, бы-һым-майгы кытаанах, оттон сотору кэпсэ-дэр, олус кытаанах даһаы быһаарыларын арыйар. Сьездэ бары та-һымнарга адыс кыта-нах дьыһыһыһын кө-рөр докумуоннары ыһы-ларга Молдовияттан деле-гат «Россия» госдепа-вод директора А. В. До-ганов этэ. Кини охтуса-та суох ханнык да дьы-ласта ситиһиллэххэ са-таммат дьин ааһар.

Атын да аграрнык де-путаттар эһиллэрэ ыһа-һыһааһын иһилин-нэр. Быйла үтүөнүһүк быһаат үүмүтэ, ол эрэ-ри кэмнэр кыйаан хо-мубатаһыт, эбэтэр тех-ника, эбэтэр бөдөн суох буолан кептэ, оттон куорат олохтоохторо бас-таһыһаһы уонна ил-тинин сыйдыһыттар. Итинэн сибээстэн дьы-к, сипиллэрин үгүс араа-тарлар эттилэр. Тьып айылык — кыллал туһу-нан, холбоһу, колхозтар союзнай советтарын пред-

седатэс Н. И. Кухарь эттэ. Сьир ханнык да бас билин фортата, дьык бэлэтэстэ кини, бурду-гу, үүтү эбэтэр эти ба-һаа биирхэ суоға. Онуо-ха тьы хаһайыһыһаһын производствотын бары өртүнэн сайдыһаах ма-териальнай базатын үөс-көтөһхэ наада. Депутат-тары тьы сирин тутуу матырыйаалларынан, сап-һаас чэстэриһин хаан-чыһын, сөптөөх арай инфраструктураһы үөсө-тин проблемалара долгу-таллар.

Тьыл эһигэ дьон на-цилар икки ардылары.

Верховнай Советын На-циональностарын Сове-тын председателе Р. Н. Ниманов онордо. Сьезд, дьин бэлэтэһэн эттэ ки-ни, дойду норуоттарын историческай кэснэлэ-рин дьобун суолтаах бопуруоһугар бэйэтин кыһалыһаах тьыһын этиэхтээх. Бүгүн кинилэр социальнай экономичес-кай, общественнай, поли-тическай уонна культур-кай сайдыһаарыгар саа-май критическай түгэ-нэ түбөстүлэр. Ол эрэ-ри бары проблемалартан биер ордух уһулчуу болгонтоһу эрэйэр. Ол —

игүл тариллиһын буолба-тын көрөр. Сага союз эһиз сувереннай федера-тивнай государствонан буолар.

Докумуон ыстатыһа-ларын сийлини быһаа-ран туран, даһыһаачыт болгонтоһу союһу кон-ституируйдаһын бопу-руостара дуоһабарта аан бастаан быһаарыллала-рыгар туһааһа.

Даһыһаачыт депутат-тары союзнай дуоһабар ниццанлытын дьүүллэ-һингэ толору эппиэттээх-тин сыһаннаһалларыгар ыһырда, ол эбэтэр бу докумуон хас биердин

гар иирсэһинэр күүһүрэн иһэллэриттэн дьыһыһа-ларын биллэрдилэр. Ба-һини национальнай госу-дарственнай тутуу боп-пуруостарын быһаарыах-пытыгар дьэри ханнык да экономическай прог-рамма үлэһэ суохтаа-һын быһыыһын, ийе-һэй эрэ өртүнэн айаһа. Биирэрэ сатаһын туту-га бэлэтэһэ. Оһон сибээс-тэн союзнай дуоһабарта араас, ардыгар утарыта, сыһаннаһар эһилиннэр. Латвия председатели, чуолһан, бу республика Верховнай Совета дуоһа-барта иһин баттыһартан аһаастаһарын иһитин-иһэрда. Молдова ССР де-легацията сьезд үлэти-гэр салгыы кыттар кыах-таарын кини предстаете-лэ саарбаһаһыһына туруорда.

МОСКВА. (ССТА). ССРС народнай депутат-тары төрдүс сьейигэр дойду баһаһыһаһыт уонна үөскөбөт кризис быһыытын — майгы тьы туоратар дьаһаллар тус-тарынан бопуруоска тьы эһиллэр түмүктэһилэр. Дискуссия хаамыһыгар тьыл ССРС Министрла-рын Советын Председа-телигэр Н. Н. Рыжовака бэрэһинэ.

Ахсыннь 19 күнүгөр кинилэри муннаһах дьүүллэһиллэбит пробле-мада түмүк тьылы ССРС Президентэ М. С. Горба-чев эттэ.

Депутаттарга редак-ционнай комиссия бу бопуруоска уурайах бы-райытар үлэһин уонна киирбит эһиллэри учуот-туура кыһанар дьин иһитиниһилиһэ.

Ити кэминтэн сьезд күнүгөр бөһөсө сьы-һым кэлэр бопуруоһун көртүгэ киирэр. «Сага союзнай дуоһабар уоһай ниццанлытын уонна ону туһарына бэрээдэги ту-һунан» даһыһаһы ССРС

норуоттар икки ардыла-рыгар хардарыта сибээс-тэр, доһордоһуу уонна биергэ үлэһэһин проб-лемата.

Даһыһаачыт дойду бары норуоттарын икки ардыларыгар союһаах-тын сыһаннаһары ону-нан хаалларартан атын үөскөбөт баһаһыһаһы-тан тахсар суол суох дьин санаһын эттэ. Ол эрэри ити союһу урук-ку көрүгүнэн хаалларар туһунан эппиһит, тор-дүттөн сага союзнай дуоһабары айар туһунан этэбит. Даһыһааһа объ-ективнай төртүтэр ааһы-лыһылар, олор дьоннор дьүүлүрдэри кытары дьүүрөлөһөй, союһу ха-рыстаан хаалларарга сөптөөх төртүтэр баал-лар дьин биергөтөргө кыаһы биердэлэр.

Докумуон бырайыаһын айыһа кыттыһыттары аһтаталаһан туран. На-циональностар Советта-рын председатели дуоһа-бар ниццанлыта дойду норуоттарын барыларын кэригэ представителлэ-рин үһүн кэмнээх үлэһэ-рин түмүгүнэн буоһарын бэлэтэһэ.

Сага союз төртү-үс принципни ураты-ланар. Бииринэн, дьон-нор бары кинилэр на-циональностарыттан, ха-на олороллоруттан туту-лута суох тэҥ бырааһ-таньылар. Иккиннэн, бары норуоттар кинилэр аһсааннаһыттан тутулуга суох тэҥ бырааһтаньы-лара. Үсүһүнэн, норуот-тар уонна биердинлэһэн дьоннор быраалтары уонна көгүллэри иһин ардыларыгар хардарыта тутулуктаһын.

Итинн сьргэ сага со-юзнай дуоһабар ниццан-лыта уларыттылаһыт союз ханнык эрэ моһоот уонна мөлтөх, кини ба-лыта тугу сабуһурун аһыттар интервьютэри ааһыһаһа онорор но-

норуот, бийиги дойдуһу-т хас биердин олохтообун дьыһаһын таарыһар. Быһаарыһын кыһынн иһин бийиги да, кэлэр да көлүөнэлэр иһиллэри-гэр сааһа киирбөт ту-һугар эрэйиллэри бары-тын оноргоһа наада.

МОСКВА. (ССТА). Сьезд ааһырыһыгар 4000-тан тахса сурук киирдэ. Ити даһаннай секретариат ахсынньы 20 күнүгөр сар-сырдаһын муннаһах ис-тиһэбит иһитиниһити-гэр эһилинэ. Дойдуга үөс-көбөт быһыыһыттан май-гыттан дьыһыһыһын этин туран, сурунтар автордара ССРС народнай депутат-тары сьейигтэн политиче-скай, экономическай уонна правовый туруктаах буолууну сийигиһэ бы-һаачы дьаһаллар күүтэл-лэр. Бөһөлэри сытыһа-рыһан сага союзнай дуо-һабар бырайыаһын туһу-нан сурунтар ордух чор-бойоллор. Араас санаалар этиһэллэри урдунэн, автордар үгүстэрэ дуоһа-бары туһарсар наада дьин-гэ холбоһоллор. Бу — күүтээх союзнай госу-дарствонь харыһаан хаал-ларарга, национальностар икки ардыларыгар иир-сэһинэри туоратарга, на-циаллар уонна хас биердин граждандын быраалтары уонна көгүллэри кэмүс-кэһини хааччыһыһа кыах.

Союзнай дуоһабар ни-ццанлытын туһунан боп-пуруоска тьыл эһигт үгүс депутаттар эһиз итинни-к көрүүлээхтэр. Чуолһан, модун тас политическай маһиз хорубуйатын ан-һыгар олорор туһары, му-һуга суох батарымы рыно-га, сырые эрэллээх ис-точниктара бааллармына кини барыта көрсүн-нүк уонна тутулуга суох санаһара бэлэтэһинэ. Трибунааттан союз үрэл-лиһтэ уонунан государст-волар үөскөһиниһигэр уонна сага, бэрээтэһин

Райсовет президиумугар

Ахсынньы 18 күнүгөр райсовет президиумун мун-наһар райсовет буоһууры турар сессиятын көрүү-гэр иһирэхтээх оройуонга рынок сыһаннаһаһы-ларыгар киирини кэмнэр үлэ сүрүн хаһыһаһарын туһунан даһыһаһы дьүүллэһини буолла. Маһин сов-хозтар директордара, сельсоветтар председателиэра эһиз санааларын эттилэр.

Президиумга итинн тэҥэ оройуон совхозтарыгар саһаһын структуратын уларыттыһын тохтотуу туһу-нан бопуруос көрүлүнэ. Кэһин совхозтары быта-рыһан, тус-туспа хаһайыһыһаны тэриһэр туһунан элбэхтин кэһэстэр, туруорсар буоллулар. Бу боп-пуруоска ыһыһыһыт быһаарыһа итинник дьаһаллар өссө эрдэ, ону хааччыһар, маһиһиллэр сокуонна-роһуһула иликтэр дьин этиһилинэ. Президиум сир туһунан, бас билин туһунан уонна приватизация ту-һунан Сага ССР сокуоннара таһыһаһтарыгар дьэри оройуон совхозтарын бытарыһын, сельсоветтар би-лиһин бас билэр сьирдэри-уоттары уларыттын боп-пуруостарын туруорууну тохтоторго быһаарда.

Сыһанга аһы сайын оройуон спартакиадага ы-тыһыһаһаах. Онуоһа бөлөһиниһини «Чураһы» совхоз уонна сельсовет быһыһ күһүн саһаһаһылар. Совхоз бэйэтин күһүнүнэн, үбүнэн-харчыһынан ста-дйон тутан эрэр. Бөһүһөһи тупсаран оноруга эһиз сорох үлэһин быһаһыһылар. Президиум спартакиа-дага бөлөһиниһигэ совхоз иһинэн тэриһлэн үлэһин комиссия саһаһаачыта М. В. Дьяковскай инфор-мациятын иһиттэ. Быһаһнаһыһы барытын эһиз-төгэ бөһөлэрэ кыйа-хото туталлара, биллэн туар, ырахан, М. В. Дьяковскай үбүнэн-харчыһан, о. д. а, көмө онорорго туруорсуута сьирдээх. Президиум итинн барытын бөлөһэ ыһла, А. С. Птицаһа саһа-һааччылаах оройуоннааһы комиссияһа тэриһэргэ быһаарда.

Президиумга сорох атын бопуруостар эһиз кө-рүлүнүһэр.

тары эйгэлэһэр кыаһын суох. Ханныһын да иһин эрэнэһин: диктатура кө-пүлэһинэ суоға, кэлэр кэһил — демократи я да уонна көһүлгэ!

Тас дьыһа министр отставка туһунан саһа-быһаһыһаһынан сибээс-тэн хоһойууну уонна му-һутуур дьыһыһыһын ака-демин Д. С. Лихачев эт-та уонна министр быһаа-рыһыһын тохтоторугар көрдөстө. Ити көрдөһүү-нү Президент кутас сорат-никтарыгар саһыта түһэ-чиллэри кытаанахтык сө-мөһэһи иһизинэ үөскөбөт быһыһы-майгыһын хайда-һыһаһыһыларын уонна онтон тахсар суолу бил-лэһэн тьыл эһигт кэһиз де-путаттар оһөһүлэр. Аһыт-тар, төттөрү, тас дьыһа министр тас политиче-скай курсун иһизинэ иһин сьездэ саһаһыһаһыһын сытыһык критикаһы-лар.

Ол кэминтэн М. С. Горбачев тьыл эттэ. Кини быһыһы-майгыһын суһу-гу курдук көрбөккө, ол эрэри ону ордух иһэллэ-нээх курдук сыһаһааһа-һа ыһырда. Уонна, кылаа-һыһа — уолуһууга, буо-лаһы буолан айыһыһа тийиһиһээх, сарыһа буһа бары иһыһыһааһах бу-руйдаһыһыһа муһан-тэ-һэн тийиһиһээх наада, дьин бэлэтэстэ ССРС Президентэ.

Быһыһ-майгы олус кы-таанах, дьин саһаһа иһ-ин, ону ыһаһаһааһа наа-да. Бийиги уларыта ту-тууну көмүсүһөк тустаах-һыт, бийиги сьезд сору-та оннух. Бийиги бөһөбөт талаһ ыһыһыһын эбэтэр биергөтөһөк тустааһыт, эбэтэр күрөһүтүн улары-ттыһааһыт. Президент бөһөбөт эһитиһиһин, туох-ханнык иһиниһэ, ити курсу бийиги общество-һытар бүтүннүүтүгэр үтүө түмүктэргэ кубулуйар ло-гическай уһугар тьирдэ-һэ көрөбүн дьин иһитин-иһэрда.

Депутаттар кини бары-тын долгуһу бопуруос-ка бөһөлэри сыһанна-рын сьезд кылгас тураа-һыһын биллэрдилэр, онно ССРС тас политическай курса уларыһыһын туһу-нан иһитиниһэрдилэр уонна ССРС Верховнай Совета быһыһы-майгыһын чуол-һаһыһыгар соруһаһа-һылар.

Ити кэминтэн депутат-тар союзнай дуоһабар бы-райыаһын дьүүллэһингэ аргыһыһилэр.

САНА БАЛЫҺА

Куһун, алтынныһа, ха-тыһыһаһа биер туһунан үөрүү төһөһүтэ — сага балыһа дьыһа үлэһэ киирбэтэ. Балыһа дьыһа-һыгар Субуруоскай аһы-

тутуу биригэһэдэ ыһыһы-та.

5 тьы, солкуобайга ба-һыһаһа маһбэл аһыһа-һыһыһа. Маһтан ыла 15

куойаһаһа иһиз-куон, сьирдин балыһаһа ыры-һаһтар эһтиһиһтэр. Ба-һыһа аһар өртүгөр ам-булатория үлэһин.

Л. ДМИТРИЕВА.

Советтар
түбүктэрэ

С. СМЕРНИКОВА.

Билигн үгүстөр эр-
нэн эгэрдэх буудал.
нын аһы уолу, араса та-
наһы сабы, табаары үр-
дүүтэн кэһэ сарыла-
ыларым курдун сайына-
лар. Ити сөл курдун
1984 сылтан көтөх ха-
һаайыстыбаны сайына-
раммын, соротуолна ма-
наһыныгытар балачыт-
мыгыт, оодурут кыт-
туттардамын бу оло-
Бастагы түөрт сыбар-
сөдөхтик аттылаһар
табаарлары ылбытым
кырдыктаах. Оччолорго
Н. И. Кеенофентов содо-
туопкара үлөһүрө. Ки-
ни дуогабардаах таба-
рым кэлбитин түүһүн
телефонунан биллэрэ-
уонна киирэн ыларбар
этэрэ. Онон бэйлэм ула-
хан интэрэстээх этим.
Оттон бу кээнник икки
сылга умнууга хаалтым
дизэххэ наада. Дуогабар.
пайан тыва хаһаайысты.
батын бороодукталарын
туттарарбын биллэр-
даһаны курдунтар, Ав-
томашиннара динэн аа-
таан икки сыл устата
дуогабардаһан 10 тыһ.
уштуука сыммыт туттар-
дым. Онтукабын быйыл
муус устарга толорбу-
тум уонна В. А. Мака-
ровка киирбитим. Оноу-

♦ Ас-үөл программата: эн сирэй кылаатын ♦

МОҢОЛЛОР ҮӨДҮЙЭ ТУРАЛЛАР

за жиник: «Байыңал бир
бейиңит, ыяха суох», —
диетэ уонна дуоҕабарың
калар сылга көлөрөн кэ-
бистэ. Бүтүм.

Аны ички сый устата
сыймылдын «Кооператор»
магалинине илден
туттардын. Ошоз
сорофор сыйадисей М.
С. Андреева: «Ылдан
пий, сыймыт элдох. Сый-
тыззаны тутуом дуот» —
дизн аймактын ылар
эте. Оччодуна аны мас,
сыймыт кэлсизини сый-
мылдын тоттору илде-
рим. Итиник: түбэлт
бирде эре буолбата-
Калин бибитим, ол кэм-
те маданыннар 14-
туу харчылаах сыймыт
атылалымнын донор-
маллар, «Кооператор»
га» илдезинер 25-ти
харчыта туттарам. утары
табаары атылалыттар.
Ол «оодуруктаах өйдөөх-
тор» снотууларын туту-
тар тоттору, таары таа-
тастаймыт эбинни, Рай-
тотребсозока динде-
уонка туттулар холдо-

дильник көстүбөтө буо-
лдо днэби ким даяны
итэрибөтө чахчы. Бир
холодильникка хас да
тыйынчыча сымныгы ба-
тарыхха сөл. Мун саа-
тар, мадаһыйиарлы
итиынк тэрилээрэн
хааччыбаттарын бары-
ли санымын. Массы-
нада дуоабардаһан эти
уоика үүтү туттарбыт-
тарга, кэсэтинлэрин кэ-
һэн туран, өмнө атын
табаарынан солбуналлар
эбит. Оччовуна того
массынанан ымсыр-
далларын сатаан санаа.
баһын.

Ас-Уал програмхатын
олоххо киллэрининэн си-
бээстээн нэгэх хайлаа.
Ымстыбаны хэвчлэра суох
сайлһинарар түһүтөн
үгүстүк этэллэр. Сүрү,
Иаллар Оттон комһикорн
агыһыамһат. Ити түбэл,
тэтигэр халһан аһымык,
танан нэгэх хайлааһымы-
баны сайлһинарарыт. Мас,
сылһынабны биррбөтөхтэ-
риһтэн кыһыан муу-
устаран бир да киллэ
олуруот аһын туттарба.

тым. Аны 25 хаалы
инипитим. Отуналарым
күөлгө сырыттахарыма
ыгылаан ыбыгыттар.
Ыйыл совхозтарга бур-
дук өлгөмнүк үүмүт
сурадын истабит, эмсеме,
рабыт. Оттон райнотре-
союз көпсөттийөн ылан
вешилезняарэ атыма
табаардет. Ол ийин атын
сройуонкарган кэли сов-
хозтарыгыттан атылаа,
нан барыт сурахтарым
эрэ кетэн хаалабыт. Би-
лигин курусаларым
тугунан аңатарбын бил-
бэки олоубун. Ыксаа,
тапхына, олортоот ба-
ран куоракка киллөрүн
атылтыырга эрэ тийдэ-
бин.

Сорох оройуоннарта
истэх хаһааньыстыбаны
сайыннарыыга конкур-
стар биллэриллээлэр, аны
«Күбүгүгү хомуур» диэн
эбэ аналлаах конкур-
стар тэриллэр. Оноо кыаһы-
лаахтарга аалтым Таат-
та оройуонугар биирэм,
изэ фонда бэриллэр.
Оттон бииги оройуон-
мут эргизини тэрилтэни

салайваччылары ол ту-
нунан түбээн дабаны
батталгызтар быһыылаах.
Нэһилиэннэ туттар да
бордуюуктаһын сүүһү са-
бын туһаагытара кыһын-
лаах. Күтэх хаһаанысты-
баны тэрһингэ ханна
суолта барыллар, септөөх
уеулуобуйанан хааччыл-
лар кирдэригэр аһы-уо-
лу дэлэтингэ кэһи-
лэһинэ активнайды-
кыттар. Оттон «Сибирск
ардыгар сибиринь» этин,
обуруот астарын, сы-
мыаты туһааккалар
арайдыллар. Магдаль-
тан атылталыһабыт
сыһыыт биллэн сип-
этэ, ону «Кооператор»
годо тутарын сатаан са-
лаабыппын. Итин уеу-
күлээннэһин бир көрү-
гүнүн көрүүхкэ сөп.
Чөлүкитик атылалаһы
баран ырахаһык тут-
тарар, өссө эбийтин дү-
гэ атылланар табалры
ыһахтаах. Итин иһин,
итин учуоттууларыгар
бадарабын.

Бийнги оройномзуту-
гар нэтэх хаааайыстыба.
ны сайыннаарыга сол-
тоох усулуобуйа тэрил-
лэритэр агайи.

А. НИКОЛАЕВ,
Чурапчы с. олохтоого.

Бизнес
ЭПИЭТТИЛЭР

Хайнзат бу дымл аж,
сыннык II кунуназди
прокларигор Хадаартай
П. Лукин «Бурудаах
мэлхигир, дьон эрэйдэ,
нэлдэр» диги тобелөөх
критический суруга ба-
заэттэммита. Онуоха ЛТС
начальнига В. П. ТИМО-
ФЕЕВ маньнык эппизеттээ,
тэ:

«Телефон» лигилтын тардыгчид сөбөөстээн Эрилик Эрмистийн аатын санхүүз салгалтатын кытта 1988 сэлтан телефоннай станциалары аналлаах дьэиээн хааччыны гүхүнүн дууга бар гүһэрсэнлибэтэ. Ол эрэри Хадаар эрэ нэһилиэгэ итн нэһэтиини толорбута. Атыттар күүһүлүгүр, мангытыларыгүр, огустарбатахтара даһаны. Быһыл аналлаах биригээдэ кэлэн үлэтин садалазбытыгүр эрэ, дьэ өйдөнөн, эргэ дьһэлэри телефоннай станциалары гүрүөрүүгэ мыйталаан биэрбиттэрэ. Оугуналара баһаарынай да, сангтарнай да өргүнөн кордо, бүгүгэ эппэиттэбэттэр. Ол иһин баһаарынай хөнтүрүөл үлэнигтэрэ бэчээтүтэлээн кэбиситтэрэ.

Икэн идэвхтэй буюу ан
баран нэгдлийнхний
эрхийдээбэт наадтатан Ча
ныр сельсоветыгтган га
рантийнай суруу млан
баран, отгон Хадвар уон
на Хайахсыт нэгдлийнхн
рэ өссө даганы бээрэ
иликтэрнээ станциллары
холботолоотубут. Теле
фоннай станциалар дым
лэрэ баһаарынай да, са
нитарнай да өртүнэн
көрдөбүлгэ эппэттигир
буолууларытар соахоз
уонна туһаннаах сель
советтар сааялталары эн
дэтииндлэр.

Онон олох субу кун-
нэргэ телефоннай стан-
циялар дьылээрэ ситэ,
рүлүнэхтээхтэрэ».

Умнууга
хаалбатар
ханнык

Өбүгэлэрбит барахсаттар даялба даганы суолу хорук тымырга хо. луохтара дуо. Суола суох олох нинни дэки хардымлаабата биллэр. Аспыт, тагаспыт кэли. нэ, оһпуг, маспыт тэли. нэ, хорук тымырбытын хайдах оһосторбуттан улахан тутулуктаах. Кэ. лиң кэмтэ бу боппу. руска суолтаны билэрэр күүдүкүт.

Ол эрэзэри мэддэм кы-
ланар, көрүшөр-истинээр
буолбатахпыт. Выйбы кү-
нүн суолгутун нискитин
огосутун диэхкэ айылаах
күн-дьыл туран биэрбиз.
Тэ. Оттон биигити оноо
эрэ ньһаллыбатыбыт,
ким эрэ кэлэн онгороп
биэрсихтээрин курдуу са-
ныыр быһыылаахпыт. Ол
түмүтэр билгини эрэйн
горобуот, сахсыллабыт-
туот таат түнэбит. Урут,
Чураачы — Алларас
Бастээх суола капиталы-
найдык огочулала илиги-
нан, биигити Кырбыысы-
тынан ааһар суолунан
оройуон бары совхозта,
рын сэргэ Томпо, Таат-
та хомлоруун шоферда-
ра кэлэлээрэ бараалара-
быһата, сүүрүн суол огос-
тубуттара. Хайахсыттан
Бүтөйдээгинэн Алларас
Бастээхтиир суол олох
быһатын, онон уматын
сагараны кэмчилдэнэрин ис-
тэрэстибит.

Онон бу Кырбыы суолун Эрлик Эрстиин аатынан соххоз салдалта оңорторот дьаһалыгыларыгар эабин. Кириилдээх тахсыылаах ортуттан куттанар буоллаах, сорохун урэх сунууһунан урукку суолунат быһыттарар эмиэ табыгастаах буолуон сөп. Аны бу икки оройуон суолта буоларынан, бүтэйдээхтэр бэйэлэрин террито-рииларын көрүнүктөртүп эмиэ сөп. Бу сылды-марга быһатынан саямай табыгастаах суол. Ону көздөөчү барааччы, совхозтар шофердара тиһи-тин быспанка суолла-наллара дабаны туолу-туур. Онон соххоз са-лалтата кэлэр сайынтан эрмүүн үлэтин быста-рыгар багарабыт.

ЕКАТЕРИНА Петровна Тимофеевна мырмачааннардан үйө чыыпкыра үлээтэ. Ити эттэххэ, көтөр түнүгүмүз элэс тынарынны түргэн, оттон үйө чыыпкырин устата коллективны салайыык, күнүстэ сарсыарда эрдэлээн, иккүнэ хойутаан үлэлиэх, дьон коллективинингэр элпийэтинини суруох диэтэххэ, мырмачаан биирэмэ. Чымыр Ха-

оруюн семинардара биллэхэ ытыллыбыттары түбэспиччэ буолбатах этэ. Екагерина Петровна саһын ахсын детсад коллективна бүтүүнү түмэн одуруот аһын озортторо. Күнүгүн үүнүү бырааһын-нытын тэрийэриб. Оно арбуһугар тини 10-ч араас суол одуруот аһа остуолларга хоточу тар-дыллар. Ити биллэн ту-рар, оҕону үлэни, сирн

— Үчүгэй дьон туһунан —

**Үйэ чиэппэрэ
кырачааннардыын**

Вахсит, коллин Диринг
дэааймыла-садтарыгар са-
биэдиссэйдэбита. Кини
хайдах-туох үлэбитин
биргэ үлэлэбит коллега-
ларыттан атын ным би-
лээн собуу?

— Екаторина Петровна
дэмын үс сэл бииргэ үлэ-
дэсэнтэм. Кини интээтчи-
тэн айымшылаах үлэни,
эппэтишэни ирдитрэ. Тус
бэйэбин үлэ чазын то-
лоруу туһанан үлэлэвирэ
үөрөлпүтэ. Күөх үүнээйи-
ни олус талтыыр. Оволору
уонна үлэнтэри айыл-
гыны талтыырга, харыс-
тыырга кыһамшылаах-
гын уһувар. Кини үлэни
кэмизэр Хайахсыт дөтсө-
дө кыһыннары күөбүлэл
чэлгийэрэ. — диир кэлпир-
Хатаһы дөтсөдөн интээч-
чэтэ Е. Н. Николаева.

— Хайахсыг дөтөсдэг бастагчид нэгжлэлтгүйгээр тахсарыг сэтгэвчээрээ Е. П. Тимофеева үүс сүдрэтийн өвчтөнийг. Нэгддэггүй бэлэнзэвчлэлтээ бодомтолоохтук сэтгэвчлэлээр. Кини пилит, ухуй-бут үлэвчлэлтээр М. К. Поиссеева бидний байтат сэтгэвчлэлтээхтук дөтөсд сэтгэвчлэлтээхтук үлэвчлэлт. Н. Д. Федорова, М. К. Борисова, М. П. Омонешникова уо. д. а. хараачаанарыг нийтлэг олохторуу агаартайлар. Екатерина Петровна сэтгэвчлэлтээр сүлэлтээр Хайахсыг дөтөсд оройончаарыг социалистическай куоталалынга мэддэг кэрээт бастагчид нэгжлэлтгүйгээр буоллар. «Обуруот астарын үүнээрнээ дөтөсд нийтлэлтээхчлэлтээр үэрэтийн» «Тыа килри дөтөсдатарын оро аһылыгынан хаагчын» дүн темаларга

айылдам таптырса ин-
тергэ үчүгэй ныйна эте.
— Енаторина Петроша-
лыын 10-тан тахса сыл
биргэ улуэзбит О. Н.
Кузьмина салайааччыты
тувунан итиник этер.

Үс сымтан бэлтгэх Ен-
терина Петровна Дирин-
новай дэвээр-сэдэс са-
бидиссэйдигэр, Кини са-
дайар коллектива эмиз
оройуогна бастыгнар
көжкэлзгигэр тэдэста. Ки-
лини кижи сымта оройуон
социалистическай нуоца-
һымыггар илһигэр өмдө
дэ түһарбого. Коллектив
элбэх семинарлары, нэр-
дөрүүлэх, зангичлары
мытан биһр идэлэхтэри-
нини олытын снэдэрдэди-
үүлэстөр. Оттон манна
илһин сэргизэ, туһаныда
элбэх... Ыстакхын ыста-
ха, быйыл чаастатын ыд-
дыар оролорго анал бөлө-
гү астарда. Онно медес-
тра Л. А. Захарова ыра-
чаннар доруобуйалары
бодөргөтөр араас суол
үүлэлэри киизитик тарйиар
Оттон ыраччаннар обу-
руот айыл дэлэйдик сипл-
лэригэр, куурусса сымны
тынан, о. д. а. оройуонга
сэдэхтик кестор аһаагы-
нан хаачыыллаларытөр
көмө хаһайыстыбаны үлэ-
дэрибт сирин ахсын ы-
һаныылаахтык тарйиар
сэбидиссий Е. П. Тимо-
феева быйдыч үтүөлээ-

Селсөвет депутаттан хас да сүл талымлан дьон кыһалратын чөлчөтсөспүһүн, пролагнадыт, итүл тапталлах ийэ, кырачаан нар улахан доһордоһор иһикке ийэлэрэ Е. П. Тиһофеева ити да иһин дьон-сэргэ ытыктабылынан сөөрдээхтик туһанар

ПОЛЬША. Янов Подляцки куоракка аатырар арабский сүүрүк аттар аукционнара сыл ахсын ытыттылар буолла.

СНИЖОККА: Италия дизайнера Паоло Гачи атыыласпыт арабский сүүрүгэ 400 тыһ. американский доллар сыналдаах.

ΕΠΑ—CCTA ΦΟΤΟΤΑ.

◆ Специалист уонна билингги кэм ◆
КОНКУРЕНЦИЯЛААХ БУОЛЛАҒЫНА

Кырдык, бийнез,
«Мындабайым» совхоз Со-
ловьевтаары отделениети-
тар, Е. Е. Васильев, ка-
ли алытар да сурубу-
тары курдук, специа-
лист технолог, производ-
ство командиры бийне-
тынан орула улаханнык
түстө. Ити орук армидан
улз тэнийинти кыта
сибастөзх, Вэйни са-
лавыныыга, үбүленин-
нири, коллентиттар спе-
циалист дыналыч үнөт-
төн сонгоолун, сынга-
лыны курдук кереллер.
Совхоз, отделение сала-
талары дынааллара эмиз
аххайыллыкт буолан
эреллер. Демократизаци-
ны ити курдук кэлтэйдии
өрө тутар сатамат.

Виллар турар, хамаан-
далыыр-административнай
стиль төрдүттэн туора-
талдылахтаах. Ол эрээр
совхоз, государственнай
гөрүлтэ баарын тухарь
производствонн кигэлгин
сайыннаарын былаанна
ныахтаах, сүрүнүннэх
таах. Очкотугар салаат-
син биор наада буолар
Арбай иппи коллентивта-
ры кытта сыһыана илэн
демократияга ологуруох
таах. Коллентив бэйэтэ
тадан ыбыт, сөбүлээбит
уонна наадалаах специ-
альнын тутууга, салайыч-
кытын талыага. Үлэни
контураслааччы, үкү-
гү эр эгөрөөччү специ-
алистар наадымы суот
буолуога.

А. Манаров суруйлары

нурдук, аналтаах орто уонна урдук уорас системата эмиз уларыттыан наада. Агарда теория олох тутах. Холобур, биһиэхэ ариданан үлэ сага олох-тоноругар икки баар-суох эдэр специалисттарбыт арендагтордары быһаччы сайаарга ходоомуттара. Хомойуох иһин, сотору буолаат араас бичигиниэлэринэн, дынгэр, ыарыр батын, туораан биэрбиттэрэ, билигин рабочай быһытынан арендага үлэтиллэр. Маныха сүрүн төрүтүтүнэн кинилэр практический үлэбэ дьэ-дурдара, ситэ-хото билиилэра суёба буолар. Кинилэр эрэ буолуо дуо, мөнөрү сорулахха, илдьиыкэ сылдьааччы, бэйэтэ толкуйдаан, быһааннаан үлэ-лээбит специалисттар ордук кэлэн албэтиллэр.

Специалист Дюбурун көрдөрүрүгүр кыях ба-
риллибат дихтэрин эмнэ
сеп. Ол эрвэри тобо эрз
үгүстөн биар эмат киин
син бэйэтин суолун тобул-
бут, үөрөнөн нэллээдиган
дьюнго сөбүдээпит, итэ-
вэллэрин ылыбт буолар
эбээт. Ол аята киин, спе-
циалист бэйбээтинан сай-
дара бэйэтинтөн улахан
тутулуктаах. Кылаабына-
йа, специалист прижмо-
дствова бэйэтин эмнэстэ-
тин бөтө буолара наада.
Үгүстэрин ол суох. Холо-
бур, С. А. Вахтанен диги
үрдүк үөрөхтөөх никенер
отделенини кэлидигиттэн

араас салалар үлэлэргэ сэлдэмбита; мөсчинтала-
бита, управлнящаядабита.
Ол эрэрин бэйтин иштэ-
ниэн бһнэччэ произ-
водстваора бармадыттан ор-
дук табыллан үлэлнир.
Степан Александрович —
билигин Г. Д. Николаев
салалар үрдүк үүнүттүн
звенотугар биир тутаах
кишилэро. Звенода туох
баар оборудованиены, те-
хниканы бөйлөөр көрү-
нэлэр, олохтоох усулуу-
буйдаа сон түбөһиннарэн
бэйэ оҥоһуктарын эмиз са-
табыллаахтык туһанал-
лар. Ол барыта анал үө-
рөхтөө, күнөштэ бөйлө-
рин кытта улаани сым-
дыар специалист баар
буолуодуттан.

Волгугур отделениетиыгар соххоз, отделение специалистар, баалача опытыр-быт дьон да буолан буолуо, агрозоотехника куннэти орошоллор, быһаччы тэриэсэллэр. Онон бари баһаллара ордук ылыниарыыллах уонна ыһыйылыах буолар. Биһээк да специалистар бааллар эрэри, урутаан ааттыыр аһыах, Байонан тугу эрэ тобулан үөрэтэ, олоххо киллэрэ сатааһын суогул тэнэ.

Билигин рынок усулуобуйатыгар үлэтир буоллакка, мананк дьаһанан үлэлээһин табыллыбата биллэр. Билигинтэн бааларыахха чадаа.

М. НИКОЛАЕВ,
управляющий.

